

Težave so ne samo pri nas, nego pri vsaki trgovini in ako podvzetje pogum zgubi, je njegova prihodnost že sama po sebi pokopana.

Opravitstvo je trdnega prepričanja, da se bodo delničarji v svojo korist in v korist domovine za to potezali, da rešijo ta naš s tolikimi žrtvami ustvarjen zavod pogina, kajti če likvidiramo (to je, izplačamo na delnice, kar je še), je vse, če se fuzijoniramo (to je, zvežemo z drugo banko) je do malega vse zgubljeno, in vrh tega smo materijalno polje, za katero se boré vsi narodi, prepustili zopet tujcem.

Taka zguba bi bila v vsakem oziru nenadomestljiva in narodi, ki propadejo materijalno, tudi nimajo politične prihodnosti.

Gledé na vse te okoliščine mislil je opravljeni svet stopiti v občnem zboru pred delničarje ter predlagati 10% doplačanja na vsako delnico.

Ako bi vsi delničarji v stanu in volje bili doplačevati, bi tedaj banki došlo 72.000 gold. glavnine, s katero se ima dogotoviti rezerva z 28.000 gold., in bi nam potem ostalo le še 44.000 gold. kot glavnica za daljni promet, kateri znesek pa žalibog ne zadostuje, da bi se sploh naša trgovina uspešno nadaljevala.

Vrh tega presojujejo zavarovalni krogi zmožnost svojih zavodov ne po številu izdanih delnic, nego po gotovem premoženju. Za časa, ko je opravljenemu svetu 10 odstotkov doplačevanje zadostovalo, ni mu bilo še znano, da se je prezrlo rezervno pozavarovanje v bilanci leta 1873 vračunati.

S tem se je pa naše stanje bistveno še na slabše obrnilo, opravljeni svet moral je tedaj toliko več prepričanje imeti, da z 10 odstotnim doplačanjem ni mogoče shajati.

S 15 odstotnim doplačanjem bi se sicer delničarje znabiti preveč obtežilo, a zdi se nam, da je neobhodno potrebno, in kdor hoče kaj doseči, mora za to tudi sredstev iskati. Ako se ti odstotki dovolijo, bo opravljeni svet drage volje vsa mogoča olajšanja za vplačevanje dovolil. V roke velečastite skupščine je tedaj položena osoda naše banke.

Naj glasujejo in odobrijo gospodje delničarji enoglasno predlog opravljenega sveta, potem bo ta vedel opravičiti v njega stavljeno zaupanje.

Če pa glasujejo, kar ne pričakujemo, zoper ta predlog, potem je opravljenega sveta dolžnost skupno odstopiti in opravila voditi le še do prihodnjega občnega zbora, kateri bo imel razsoditi o likvidiranju ali fuzijoniranju.

Slovstvene stvari.

Jovan Vesel Koseski i njegova dela. *)

Kritično estetična razprava.

Spisal Fr. Wiesthaler.

Ako se ozremo na obnebeje slovenskega slovstva, opazimo le redko na njem sejane zvezdice. Človek, ki ima nekoliko pameti i razsodka, tega se ve da ne bode narodu očital, ako prevdari, kako majhen je i kake i kolike zapreke so njegov razvitek, njegovo napredovanje v vsakem obziru dolgo časa ovirale, tem manj, ker vkljub temu pri njem ne bode celó pogrešal nenavadnih prikazni, katere se z najbolj občudovanimi drugih evropskih narodov vsaj primerjati morejo. Zvezdam tako rekoč prve velikosti sme se tudi prištevati slavni naš pesnik Jovan Vesel, s pesniškim, od svoje rojstne vasi vzetim imenom zvan Koseski.

Namen sledečih vrstic ne more nikakor biti: bralcu podati občiren životopis še živečega pesnika, katerega nam previdnost božja obrani še mnogo mnogo let, ampak vzbuditi le hočem pozornost posebno slovenske mladine na tega jej premalo znanega i zaradi tega od nje tudi premalo cenjenega moža, kazaje na njegovo pesniško veljavo i vrednost, na njegove zasluge za slovenski narod v slovstvenem i političnem obziru, tem več, ker so se v novejših časih oglasili prenapeti protivniki, *) hoteči njegovo slavo zaradi nekaterih jezikoslovnih pomanjkljivosti otemniti i mu zasluženi venec iznad glave strgati, venec, katerega so mu priznali enoglasno vsi vrstniki. Vsaj je znano, da je celó Prešeren osupnjen bil, ko je leta 1844 Koseskega: „Slovenija caru Ferdinandu“ prišla na svitlo, i da je navdušenje i občudovanje celega naroda očividno rastlo, ko so tej še druge pesmi sledile.

Ako hočemo o kakem pesniku prav soditi, ozirati se imamo manj na njegovo zunanje kakor na notranje, duševno življenje, katero se nam v njegovih pesmih razkriva. Tega pravila se bomo mi držali, ter o zvanjih pesnikovih razmerah omenili le toliko, kar se nam zdi neobhodno potrebno.

Jovan Vesel, rojen 12. septembra leta 1798 v vasi Kozese blizu Ljubljane, stopil je dovršivši Ljubljanske šole i Dunajsko vseučilišče v državljansko službo, v kateri je došel do časti finančnega svetovalca. Za njegovo delovanje bilo mu je mesto Trst odločeno. Tukaj se je tudi za svoj narod marljivo trudil do leta 1852, v katerem je zapal v nevarno bolezen, katere ga je primorala, poslužiti se abbanskih toplic v Istriji. Vsled bolezni so opešale telesne i duševne njegove moči tako, da se od te dôbo do leta 1868 ni več začul mili glas njegovih pesmi. Leta 1868 i 1869 razveselil je slovenski narod še z nekaterimi umotvori, je sebral, pregledal i skoraj kronologično vredil vse svoje pesmi, ter jih „slovenski Matici“ v Ljubljani izročil, katera jih je leta 1870 v mični s pesnikovo podobo kinčani obliki izdala.

Ozrimo se zdajci bolj na tanko na narodno njegovo delovanje!

Časovi, v katerih se je Slovenec sramoval svojega maternega jezika, svoje domovine, v katerih se je, kakor pesnik Prešeren poje, zares reči zamoglo:

„Le tujcem smeče svit se v Kranji žari,

Ošabno nos'jo ti po konci glave“,

so hvala bogu več ali manj minoli. Ali kakor vsaka prememba, vsak včinek moral je imeti tudi ta svoj vzrok. Ta vzrok so bili možje, kateri so z besedo (bodi si ustmeno, bodi si pismeno) i z djanjem narod dramili, vzbujali. Tukaj ni na mestu, vse te vrle rodoljube naštevati; omeniti hočem le M. Kastelica, ki je leta 1830 list „Kranjska čbelica“ izdavatil začel, i dr. Jan. Bleiweisa, ustanovitelja i vrednika „Novic“, katere so prvi-krat leta 1843 na svitlo prišle, oba moža posebno zaradi tega znamenita, ker sta na tak način i sama veliko za naroden napredek i razvitek storila i tudi drugim priložnost ponudila, ž njima se k enaki delavnosti združiti, tako da se je novo življenje na takrat še zeló malo obdelanem polju slovenske slovesnosti začelo; kajti kakor je bil najimenitnejši sodelavec „Kranjske čbelice“ slavni naš Prešeren, tako se tudi „Novice“ smejo ponašati z izvrstnim svojim pesnikom Koseskim, kateri je v njih od leta 1844 neprenehoma do leta 1852 i potem zopet leta 1868 i 1869 zabavljaj, klical i navduševal slovenski narod.

„Poeta non fit, sed nascitur“, pravili so že stari Rimljani. Nihče, kdor je le nekoliko prebiral Koseskega dela, ne more trditi, da jim manjka pesniškega duha, da Koseski ni rojen pesnik. Prirojeni pesniški duh mu

*) Iz „Programm des k. k. Staatsgymnasiums in Marburg 1874.“

*) Glej „Glasnik“ 1. 1868, str. 130 i sledeče.

je pa še bolj gojil mož, ki je tudi sam pesmi koval, namreč zgodovinski njegov učitelj Richter, tako, da je Koseski že leta 1818 zložil prvi slovenski sonet, ki je natisnjen v „Laibacher Wochenblatt“ štev. 4 istega leta i pozneje še v Bleiweisovem „koledaru“ l. 1856. Imenuje se „Potažba“, kateri naslov je Koseski tej pesmi po nasvetu takrat še živečega Vodnika dal. *)

Njegovi umotvori so ali izvirni ali prestavljeni. Govorili bomo najprej o izvirnih, kateri zopet razpadajo v lirične i epične; prvih je več nego drugih.

Lirični pesmotvori: glavni njih značaj je: vzvišenost, veličastnost i resnost, način: retoričen, posebna njih prednost: edinstvo v predmetu, živahna domišljija, lepe misli, krepko ubrane, čvrste besede, katerih pridobivno miloglasje srce vsakega le nekoliko čutljivega človeka ganiti i povzdigniti mora. Pesnik nam v svojih liričnih pesmih ne kaže tako svojega notranjega življenja ali samega sebe, kakor na pr. Prešeren, ampak „premiče se bolj po občinstvu“; poglaviten namen mu je le ta, pri občinstvu vzbuditi, pospeševati i krepčati enake čuti, kakor ga samega navdušujejo. Prav lepo i resnično pravi tedaj Malavašič v „Novicah“ leta 1847 list 8: „Koseski je enak bistroidnemu orlu, kateremu je osoda krepke peruti podarila, da se v jasne višave vzdigne i bližnji sosed vseoživljajočega solnca iz njegovih žarkov moč srca, katera ga uči modrost, da jo v krepkih glasovih spet uči in oznanjuje. Ker so veličastne reči večidel predmeti njegovih pesem, bi smeli Koseskega pesnika resnosti i veličastnosti imenovati.“

Že star slovenski pregovor pravi: „Česar srce polno je, o tem usta govore.“ Poglejmo zdajci vendar, iz kakih čutov izvirajo Koseskega pesmi i kake čuti skuša pri občinstvu vzbujati!

Ni treba dolgega preiskovanja. Če le povrhom pregledamo njegove lirične pesmi, razvideli bomo, da Koseski ni pesnik kake „zgubljene ljubezni“, ampak da ga veliko blažji čuti navdušujejo, namreč prvič: čut ljubezni do domovine i drugič: čut ljubezni do Boga.

Iz večine liričnih pesmi veje nam duh nasproti, ki je živa priča gorečega domoljubja; pesnik vse, kar le ima Slovenija lepega i hvale vrednega, slavi in navdušuje posebno mladino k vsemu, kar zamore naroden napredek pospeševati i domovini v čast i korist biti. Vsaj je vendar Koseski bil oni, ki je Slovence svojega rodū se sramujoče i domači jezik zanemarjajoče, z vnetimi iz dna srca prišlimi besedami, katere zaradi tega tudi pri nikomur, razun pri celó spačenih sinovih slovenske domovine svojega namena zgrešile niso, iz njihove nemarnosti dramil, kliče jim:

„Marno pogledjte — na polje slovenskiga djanja,
Mnogo ledine je še, mnogo je križama rok.
Ganite jih, otrebite mah domovini do jedra,
Duhe zarotite v beg dvombe, nemarnosti, tmin,
Dvignite srčno zaklad slovenskiga dlana in uma.

Svetu pokažite lik domače navade in misli,
Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos.
Spomnite se imeitnosti del pokojnih očetov,
Cenite vrednosti scer roda sedanjiga tud;
Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

*) Vzeli smo iz gosp. dr. Bleiweisovega prvega „Koledarčka“ pričujoči sonet še posebno zato, ker ga je rajni Vodnik sam bral in mlademu takrat pesniku celó napisal nasvetoval. Koseski sam nam to tako-le pripoveduje: „Ko sem o tem z Vodnikom govoril, je sedel stari častitljivi pesnik ravno za pisno mizo; na to vzame svoje slovarne spise v roke, mi pové več besed za nemški „Trost“ tudi „tolažba“ je imenoval; poslednjič pa mi vendar „potažba“ nasvetje; pri tem sem tudi ostal. Zame je tedaj to delce le za to važno, ker me je z Vodnikom, Čopom i posredno tudi s Prešernom — tedaj s tremi možmi, katere tako visoko spoštujem, v duševno dotiko pripeljalo. Vsi trije že v grobu počivajo, i vedó poslednje besede moje slabe pesmice ceniti.“ (Costa: Vodnik Album 1859. str. 250.)

Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo,
Kar je najetiga v njem, dajte sosedu nazaj.
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastnega vira,
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donil,
Pričal vašo modrost na desno, na levo narodam.“

I v času, v katerem se je posebno na Kranjskem vsakdo, ki se je drznil slovensko besedico spregovoriti, zaničevavno imenoval kratko le „bauer“ v nasprotje z izobraženim, nemški jezik govorečim meščanom, takrat je nastala tako rekoč kot apologija ona krasna pesem: „Kdo je mar“, v kateri pesnik kaže, da se tega stanū nihče nima sramovati, ker iz njega izvirajo mnogi možje, ki so si na tem ali onem polji človeškega delovanja neizginljivo slavo pridobili:

„Ta pogumen — . — . — . —
Ta bogati — — . — . — . —
Taka glava — . — . — . —
Ta pravičen — . — . — . —
Ta pobožen — . korenine
Je slovenski oratar.“

I ko se je narod nekoliko iz dolgega svojega spanja zdramil i začel svest si postajati svoje narodnosti, svojega poklica, ter se potezati za svoje pravo, takrat so kakor k svojemu cilju hitečemu popotniku strme skale tudi njemu zastavile pot mnoge mnoge ovire, nebrojni protivniki, ki so ga hoteli v prejšnjo tmino, v prejšnjo nevednost, v prejšnjo ničemnost zagnati. Zdaj je veljalo se boriti, vsaj brez borbe ni zmage. Ali bati se je bilo, da bode majhni narod onemogel proti večini sovražnikov, kajti marsikom, ki je za dom orožje vzel v roke, je morda že vpalo srce, ker se je ustrašil velikih nevarnosti i neprijetnosti, marsikdo bi bil morda rad vse, kar je že začel, popustil i se v bojaprazno življenje podal — tu so zadeli mili glasovi pesnikovih strun na njegovo uho, resno ga k daljnemu delovanju spodbujajoči:

„— — Slavenje opor živo naložimo vam!
Vsiga opaz priporočimo scer, čuvanje marljivo,
De se deležnika vsak zgodna napredka stori,
In domovini se lik pomnoži do sončnega bleska.

Gani se! komur je mar zahvale prihodnega vnuka,
Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodu,
Ako boli vas ošabnih besed ostrupeno želo,
Vam če slavenske krvi v srcu pretaka se žar,
Z umam orožite se, ne bojte se znoja na čelu.“

Glasovi, ki so mu priznavali:

„Res je začetek trud“,

pa ga tudi učili, truda se ne strašiti, dokazovaje mu, da je neogibno potreben, ako se hoče zaželjeni cilj doseči:

„Bodi rečeno v spomin, osobam enako narodi
Glas pridobijo si dik, trud je in djanje pogoj,
Djanje i trud, velike moči, ne zapeljeta nikdar,
Hrabro premagata vse, dvomba, pomude, zavid,
Vražnika srd in črt, soseda počasno pravico.“

Osrčevaje tako slovenske sinove kakor vojskovod svoje vojake, dosegel ali vsaj veliko pripomogel je pesnik, da so oni, ki so že omahovali, zopet krepko za orožje zgrabili, se bojevali i si mnogo prej zadržanih pravic priborili. Njegove besede tedaj niso na nerodovitno polje padle, ampak obrodile so tisočeren sad.

(Dalje prihodnjič.)

0 slovensko-nemškem slovarju.

(Odgovor Navratilov.)

(Dalje. *)

Toda raje si mislim, vrli moj Oroslave, da si imel med premnogimi drugimi slovarji razun prvega

*) V zadnjem listu naj se na str. 269 v 2. odstavku „Slov. Nar.“ bakrat nadomesti s „Slovenecem“.

od leta 1853 do 1865). Določna razsodba zastran rabe slovničnih oblik itd. pripadala je njemu.

Ne, da bi se hvalil, nego samo braněč se, jemljem nerad v misel, da je v omenjenih berilih, zdaj že nekoliko zastarėlih, vsaj tretjina mojih (izvirnih in neizvirnih) spisov. Mnogo izmed njih je bilo ondi tiskanih brez mojega imena, da-si sem jih jaz sam spisal ali poslovenil. Zlasti sem v zadnjem zvezku za 8. razred jaz popisal življenje vseh pisateljev slovenskih od Trubarja do Slomška, tedaj skoro vso zgodovino siromaške književnosti naše do tega veljaka smrti, in zbral do malega (razun staroslovenskih in nekoliko drugih spiskov) sam vse za „šolo pripravne“ spise iz „tedanje“ književnosti.¹⁾

Več let sem — „baje zato, da ne bi zaostal „za kacic 15 let“ v priljubljeni²⁾ si slovenščini — popravljal za c. k. šolsko knjižno zalogo v slovenskih šolskih knjigah tiskarske pogreške, pa tudi mrzke slovniške zmote, samo da bi bila mila slovenščina pravilnejša vsaj po šolskih knjigah. Mnogo posla mi je zavdala³⁾ i neka „Računica“ (v kateri je bilo, sam Bog vé kolikokrat, za 2. množni sklon tiskano: „védrov“ namesto: véder). — Anti ni bila to tvoja „Računica“, slavni naš jezikoslovec! — Če tudi druge „Računice“ ne znam, pa si vendar ne morem misliti, da ne bi bil znal tak učenjak pravilno sklanjati imena „védro“! Raje si mislim, da je kdo drugi spisal to (brezimno) „Računico“. — Vidiš li, dragi moj Oroslave, kako skrbim jaz za tvojo čast in poštenje celó po smrti tvoji. Kako si pa ti...? ... Toda nečem ti očitati; saj sem ti že odpustil vse — vse!

Je li, da nisi bil ubožec, ondaj več prav zdravega razuma, ko si izreke („fraseologijo“) za v slovar imenoval „golo slamo“?! — Je li, kako so se ti muzali zbog tega čudnega „izreka“ Jungman, Linde, Vuk Štefanović in drugi učenjaki, ki so te srečavali na onem svetu. Je li, kako te je bil stari Vuk začel že karati: „Ma, čovo, što si ono kazao u zao čas? jesi li bio...“ (Pri tej priči zašepeta Kopitar prijatelju Vuku nekaj v uho. Vuk mahom umolkne, rukuje se z našim Oroslavom, pa ondaj migne po strani meni s palico, rekši: „E, kad je tako, prestani sada već i ti, dragi moj Ivane!“⁴⁾

Strah me je res, da ne bi moj zagovor že presėdal preolikanemu gosp. dr. J. Kriz. Pogačarju. Pa brez zamere! Saj je presėdalo Vaše modrovanje nekđaj (v

¹⁾ Iz važnega vzroka moram pa povedati, da je bilo nabiranje za vse 4 zvezke do malega končano in na čisto prepisano vse že leta 1853 ali 1854. Malo spiskov je bilo kesreje izbranih ali pa g. Miklošiču naravnost poslanih. Pis.

²⁾ „Priljubiti si koga ali kaj“ (lieb gewinnen). Neka Rašičanka je rekla leta 1849 pred mano prvič: „To déte se mi ne bi moglo priljubiti“; drugič pa: „Tega detėta si (jaz) ne bi mogla priljubiti.“ Oba izreka sem nekoliko let pozneje jaz prvi razglasil po Janežičevem „Slov. Glas.“, ki sem mu pošiljal z Dunaja ves čas različnih spiskov, dokler ni „ugasnil“, — zlasti mnogo jezikoznanskih drobtin pod znamenjem Δ.

³⁾ „Zavdati (komu kaj)“ = prizadėti. Beli Kr. Pis.

⁴⁾ S slovečim Vukom sem se seznanil na Dunaju leta 1853. Naprosil me je bil namreč, in to (poslušaj „Slov. Narod“, ki si me hotel z „blagovoljoim“, predrzo izmišljenim izrekom pod števil. 162 uničiti za „vavek!“)... naprosil me po Miklošičevi priporoki, da sem mu pregledával srbskih poslovice in narodnih pripovedek nemški (rokopisni) prevod, ki je prišel na svet l. 1854 v Berlinu 1854 pri Jurju Reinerju pod napisom: „Volksmärchen der Serben... von Vuk Stef. Karadžić. Ins Deutsche übersetzt von dessen Tochter Wilhelmine. Mit einer Vorrede von Jakob Grimm nebst einem Anhang von mehr als tausend serbischen Sprüchwörtern.“ = Škoda, da ni bilo tebe, „Narodov“ filolog, ondaj na Dunaju, da bi te bil gosp. Miklošič priporočil namesto mene; videl bi bil vsaj, kaj se pravi srbske prislovice „po Vukovo“ nemčiti! Tudi ti bi bil bajé dobil „za nágrado“ „Srpski rječnik“ in več drugih knjig Vukovih. Pis.

sedmi šoli starega kopita) tudi nam, tedanjim učencem Vašim, ko ste nam, preučeni gospod, na srečo našo samó „začasno“ razkladali vérski nauk tako učeno, tako modrijanski, da smo kar... zijali, razumeli pa skoro nič. Zato prosim, potrpite tudi Vi!

Ne morem si namreč kaj, da ne bi odgovoril, predno jenjam, še na Cafov pregovor¹⁾ ... „bodi (N.) še si toliko izvrsten gramatik“ itd. — Po moji misli je potrebnjše, da je oni, kdor hoče vredovati praktičen slovensko-nemški slovar, „izvrsten (slovenski) gramatik,²⁾ nego da zna vse jezike jutrove dežele.“ Res, da je lepo, če zná človek na pamet toliko besed, kolikor jih je znal ali vsaj nabral brezsmrtni naš Oroslav; ali kaj, ko ti je, kedar čitaš njegovo „milo“ slovenščino, kakor da bi... „pezdérje grizel“! Neizrečeno mi je toraj žal, da takega učenjaka jaz ne morem šteti za „avtoriteto“ ali za pravega veljaka!

Jovan Vesel Koseski i njegova dela.

Kritično estetična razprava.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Dalje.)

Kakor pa Koseski živi, dela i se trudi le za slovensko domovino, njo edino kot svojo ljubico ljubi i se za drugo posvetno ljubezen ne zmeni, tako hudo črti vse, kar jej nasprotuje i napada sovražne te moči z ostrimi pušicami, ko vražnika nikdar ne zgrešijo. Poseben gnjus so mu vsi odpadniki, katere z zbadljivimi besedami na njihovo ničemnost i na prokletstvo celega naroda opominja:

„O tebi sramuje slovenski se dom,
Sramuje se, votli nemškutar!“

„Slovenja, ne bojte se, rešena je,
Junaške namembe dosegla bo vse,
Odpadnika kljub je ne moti;
Le včasih oserčja ji serda kipí,
Iz čiste de matere snet se redi,
In tako snetiveca zaroti:
Ti tujcu nemarno si svoje predal,
Pod mizo njegovo boš trohice bral,
Podnožnica, votli nemškutar!“

Enako črti tudi druge nasprotnike, naj jih je rodila Germanija ali pa „Madjarsag“. Posebno napoveduje Madjarom boj, ter vabi k njemu svoje rojake i njihove sosede:

„Slavenski jug je božji meč —
Groziven meč obnašanju barbarskim,
Oskrunjenju slavenskih vad,
Trepet in strah zatiranju madjarskim,
Slobodi pak neuzugan grad.“

Naprej, tedaj, žareči meč osvete,
Slavenski jug, junaška kri!
Naprej, naprej, postojne serda vnete,
V oserčje zmot, čez reke tri!“

Domoljubje je tedaj prva i najpoglavitejša čut našega pesnika, čut, iz katere izvirajo sledeči pesmottvori: „Bravcam „Novic“ h koncu l. 1845 v spomin“; „Novice“ bravcam ob novim letu 1847“; „Vojaška“; „Kdo je mar?“ „Naprej, slavenski jug!“ „Nemškutar“.

¹⁾ „Prigovor“ rabi Belim Kr. za „Einwendung“ „Ausstellung“, to je, Bemänglung, Tadel (po Vuku je „prigovor“ Srbinu: „der mittelbare Vorwurf“). Pis.

²⁾ Samo ob sebi se umé, da mora znati tudi dobro po nemški, dalje da mu ne smejo biti neznana druga narečja slovanska s staroslovenščino, latinščino, laščino itd. — Kdor ne zna madžarski, naj ima pri roki tudi kak „madžarsko-nemški“ slovar“, zato ker se je vteplo na pr. v „ogersko“ slovenščino več madžarskih ali pa staroslovenskih pa pomadžarjenih besed, ki so se vrnile v ogersko slovenščino z na pol tujo obliko. Pis.

— Na tak način postal je Koseski naš prvi i do naj-novejših časov tudi edini politični pesnik, kateremu je slovenski narod mnogo zahvale dolžan.

Akoravno ta čut, o kateri smo ravno govorili, napolnuje skoraj celo srce našega pesnika, imamo vendar še mnogo pesmi drugega obsega, izvirajočih iz one slovenskemu narodu sploh lastne čuti nabožnosti, ljubezni do Boga. To bitje slavi z vzvišenimi, umetno ubranimi besedami posebno v oni pesmi, kateri je dal naslov: „Visoka pesem“, ka je prav za prav „oče naš“ v vezani besedi. Ta iz vvoda i 10 delov obstoječi umotvor se pred drugimi izkazuje sosebno s krasoto svojih misli, i je visoke pesniške vrednosti.

Kakor pa je Koseski sam navdihnjen božjega duha, tako vzbuja tudi svoje pozemeljske brate k enaki ljubezni do „bitja neizmernege“, i jih z resnimi besedami opominja na „veseli dom očeta“, na življenje onkraj groba. Takega zapopadka ste pesmi: „Zima“ i „Potažba“.

Kar se tiče drugih liričnih umotvorov, so ali pri kaki posebni priložnosti nastali, kakor že omenjena pesem: „Slovenija caru Ferdinandu“ (ob veselim dohodu v Ljubljano 1844. leta) in „Viribus unitis“ (ob prihodu presvitlega carja Franc Jožefa v Trst l. 1850), ali pa so glose, katerih predmeti so zelo mnogovrstni, mikavni i v lični obliki obdelani.

Epični umotvori, ki se imajo še više ceniti nego lirični, odlikujejo se z mirnim, gladkim jezikom, posebno živahnostjo v pripovedanju, z lepo ubrano rimo i mero (zlasti šesto- i petomeri so tako dovršeni, da v njih Koseskega do zdaj še noben slovenski pesnik ni dosegel). Med vsemi najkrasnejša pesem je: „Pohlep oslepi“. Ne manjše pesniške vrednosti so: „Začarana puška“, „Legenda“ i mična šaljiva pripoved: „Raj zgubljen“. Tu sem moremo tudi šteti zanimivo povest v nevezani besedi: „V jamo pade, kdor jo drugemu koplje“.

Zdaj nam ostane le še govoriti o Koseskega prevodih, katerih število izvirna dela daleč presega. Priobčil je namreč Slovencem mnogo najboljših umotvorov raznih evropskih narodov, ter nekaterim (posebno Schillerjevim) tudi primerne prozaične uvode pridjal. Naj sledijo tukaj izvirniki s pridjanimi deli, katera je Koseski poslovenil, vredjeni po narodih, h kojim spadajo.

Angleški:

Byron: Mazepa Jovan, Hetman ukranjski dobe Petra Vélikega. (Prevodu na čelo postavil je Koseski lep pesniški uvod.)

Grški:

Homer: Ilijade I., III., V., XII., XIV., XIX. spev.

Italijanski:

Manzoni: „Maja peti dan“.

Nemški:

Bürger: „Pesem od vrliga moža“, „Divji lovec“.
 Chamisso: „Orjaška igrača“, „Slaba kupčija“, „Pravi brivic“, „Sodba Semjakova“, „Zvezdni vtrinki“, „Stric Anzelmo“, „Pesem o ženski zvestobi“, „San Vito“, „Ogovor vrliga Britanca“, „Jozua“, „Pravdni dan na Hvahinji“, „Čezme“, „Pristojni križ“, „Bolje bo de ne“, „Pravlica od Aleksandra“, „Bison pred Stampalinam“, „Oporočni pogoj“, „Materna skala“, „Dolina moritve“, „Pregnani kralj“, „Georgis“, „Izdana ljubezen“, „Kios“, „Pregnanci“, „Sikulski deželni zbor“, „Kondulimo Sofija i njena otroka“, „Kralj Severa“, „Nevesta Leonova“, „Berač in pes njegov“, „Povračba“, „Star pevec“, „Hruška prerokovana“, „Pogreznen grad“, „Nevihta“, „Prazna skusba“,

„Tako teče svet“, „Poterpež“, „Pojmo“, „Troje sone“, „Pomlad in jesen“.

Goethe: „Jelšni škrat“, „Pravlica od podkve“, „Šoljski učitelj“, „Ne velja ne ta, ne una“.

Körner: „Lücov divji gon“.

Schiller: „Grof Habsburški“, „Hoja na plavž“, „Vodotop“, „Pesem o zvonu“, „Bor z drakonam“, „Rokovica“, „Vrednost žen“, „Ibikovi žerjavi“, i žaloigri: „Divica Orleanska“, kateri je Koseski lep uvod v vezani besedi predstavil i „Mesinska nevesta“.

Uhland: „Zmage naznamba“, „Pevca urot“, „Kazen“, „Zlatarjeva hči“, „Zvesti tovarš“, „Rožni venec“, „Pomlad na pokopališču“, „Vitez Paris“, „Nezgod“, „Perstan“, „Dijak“, „Rihard brez bojezni“, „Suhi list“, „Rolan skitonos“, „Branivna srajca“.

Ruski:

Deržavin: „Oda Bog“.

Lomonos: po njega „Oda po Hiobu“ je Koseski celó prosto zložil težko razumljivo pesem: „Ne sodi“.

Puškin: „Ribič in zlata riba“, „Kavkazki jetnik“, „Mrtva carevna i sedmero vitezov“, „Bakčisarski vodomet“, „Car Saltan i knez Gvidon“.

Vsakdo mora pritrditi, da so prevodi izvrstnih umotvorov tujih narodov v domači jezik iz dvojnih vzrokov koristna, neprecenljiva reč: prvič, ker se na tak način jezik izobražuje i njegov besedni zaklad bogati, drugič pa tudi, ker se narod seznanja s slovstvom tujih ljudstev, ž njihovo mišljavo, njihovo omiko. Če je temu tako, prisiljeni smo Koseskemu, ki je slovenskemu narodu toliko prevodov podaril, priznati velike zasluge, posebno če premislimo, kako težko stanje je moral pesnik imeti v času, v katerem je bil naš jezik, kar se tiče besed i izrazov, zelo reven, malo izobražen, v svojih posameznih oblikah še nedoločen, ker se je ja do onega časa na tem polju razun slabih prestav svetega pisma malo ali celó nič delalo. Zavoljo tega je pa tudi umevno, da se je celi slovenski svet, ko so Koseskega prevodi zaporedoma začeli izhajati, zavzel teh zaradi svoje umetnosti i nenavadne gibčnosti izvrstnih umotvorov, ki so naenkrat v celi svoji lepoti i dovršenosti, akoravno jim je bila do tje pot celó neuglajena, kakor Athena iz Zenove glave stopili v beli svet. Med vsemi največe občudovanje si je pridobila i je vživa po pravici še dandanašnji prestava Schillerjeve žaloigre: „Divica Orleanska“. Kakor izvirne pesmi odlikujejo se tudi vsi prevodi z vzvišenim svojim načinom; v njih sosebno kaže pesnik, da ima jezik celó v svoji oblasti i da je slovenščina tekoča iz peresa umnega mojstra, vendar tudi pripravna za izraz vsake še tako vzvišene misli i čuti, akoravno so jej nasprotniki i jej še zmir odrekajo to lastnost. Kajti izrazi niso, če izvzamemo nekoliko stavkov (posebno v „Mazepi“) nikdar posiljeni, ampak vedno duhu slovenskega jezika lastni i primerni, i vendar na tanko zadenejo vsakokrat misel izvirnikovo tako, da se more reči: pesnik ni nikdar za izvirnikom ostal, pač pa ga včasih celó prekosil. Tudi zvananja oblika se sme vedno z ono v prvotvoru meriti. Omeniti le hočem tako imenovano onomatopejo ali enakozvučnost v posameznih stihih, v kateri je naš pesnik posebno srečen. Primerimo v ta namen le sledeče vrstice:

„Und dreht um die schnurrende Spindel den Faden:
 In prejo vertí na vreteno berneče.“

Pesem o zvonu.

„Von dem Dome
 Schwer und bang,
 Tönt die Glocke
 Grabgesang.“

„Votlo v turnu
 Klenka bron,
 Smertno pesem
 Poje zvon.“

Pesem o zvonu.

„Und heller und heller wie Sturmes Sausen
Hört man's näher und immer näher brausen“.

„In bliža se bliža vihre vršenje,
In hujši in hujši vrtinca šumenje.“

Vodotop.

Posebno zahvalo pa smo Koseskemu dolžni zavoljo tega, ker je jezikovni zaklad zelo obogatil. K temu so ga se vé da vzlasti njegovi prevodi silili. Kajti kako naj bi bil pesnik kaj takega v lepi pesniški obliki posnel, za kar revni takrat naš jezik celo občno veljavnih izrazov ni imel. Ti so se tedaj morali še le iskati i vstvariti. I to je storil Koseski, mnogo besed, katere so bile skrite i ohranjene le še v tem ali onem kotu slovenske dežele, vpeljavši zopet v občno rabo, ali pa jih vzemši i prestrojivši iz drugih, posebno jugoslovanskih narečij, kar so mu se vé da mnogi, posebno njegovi vrstniki, zelo očitali, ker je njegov jezik na tak način za marsikaterega prostega Slovenca težko, da morebiti celo nerazumljiv postal. *)

Tega se vé da i mi ne moremo i nočemo tajiti. Ali priznavši tudi, da je dolžnost vsakega pisatelja pisati umljivo, sodili bomo tukaj ne samo bolj milostljivo, ampak opravičili bomo celo pesnika. Jezik naš je bil takrat še zelo okoren, neukreten, sploh malo sposoben za prevode umetnih pesmotvorov, kakor so: Schillerjevi, Göthejevi itd. A od vsakega jezika, ki je še na nizki stopinji izobraženosti, se je tirjalo i se po pravici še dandanes tirja, naj se lika, pili i bogati, da postane primeren za izraz vsakojakega mišljenja. Ali kako zadostiti takemu zahtevanju, če je na drugi strani prepovedano, kovati i stvariti novih pravilno izpeljanih besed, če se to celo pesniku ne dopušča, kojemu se vendar „licentia poetica“ priznava? Ne grajati, ampak le zahvaliti se imamo Koseskemu, kajti besede, ki jih je on vpeljal, so se zdaj manj ali več vdomačile, vsled njih nam ni jezik več nerazumljiv, ampak postal je le obilnejši v svojih izrazih, i le če se tako napreduje (se vé da se tudi ne sme prezreti pregovor: „est modus in rebus“), stal bo nekda na enaki stopinji z najbolj izobraženimi. V tem obziru smemo Koseskega primerjati z nemškim Vossom, ki je prestavlja tuje klasike nemškemu jeziku tudi bogastvo v besedah zelo povešal, le da mu tega njegovi rojaki niso očitali, ampak skazovali so mu še veliko hvaležnost.

Omenili smo do zdaj vsa razna dela Koseskega. Ker pa bi morda koga zanimalo poznati starost posameznih umotvorov, kolikor so jih časopisi razglasili, kakor tudi liste same, v katerih so bili najprej tiskani, naj sledi spodaj na tanko kazalo, iz katerega se bode oboje razvidelo. *)

*) Primerimo s tim na pr. le sledečo kritiko o „Divici Orleanski“, katera se najde v časopisu: „Pravi Slovenec“ l. 1849 na strani 15: „Z nekakošno boječastjo smo poslovenjeno tragedijo v roko vzeli, in zakaj? Slišale so se mnoge sodbe čez to delo. Skorej vsi so rekli: Škoda, da je ne umemo, jezik ni slovensk, ampak pošlirjen je. Imajo prav! Ne moremo tajiti, da bi bil Koseski slovenskemu narodu bolj vstregel, če bi se bil bolj čisto slovenskega jezika poslužiti se prizadjal. Prešerna je vsacimu umeven, ker se trdno drži slovenskega jezika, brez da bi si, ali siloma ali nesiloma, iz družih slovanskih narečij besede sposodoval. Pa pri vsem tem je Koseski gospodar jezika. V svoji oblasti ga ima, v njegovi oblasti je jezik tako gibčen, tako krepak, da se je nad lepoto našega jezika čuditi. Res je, da bi bil Koseski marsikateremu zoperniku naše narodnosti jezik zavezal, če bi ne bil svojega dela bolj za izurjene Slovence prerajal. Vsako učeno delo mora občina vsiga naroda, vseh vrst ljudi postati; dokler pa to ne postane, ne more vsaj za sedaj od vsacega hvale prejeti, katera mu gré. Pravi Slovenec pa mu jo dá vso, kakor mu jo bo ves narod še čez več let bolj dajal kakor sedaj. Narod mora čisto slovensk postati, to je, predramiti, omikati in svoje narodnosti se mora zavedati, potem bo tudi Koseski ves njegov, in kar mu sedaj svet očita, to mu bodo mlajši v zaslugi pripisovali.“

*) L. 1818. „Laibacher Wochenblatt“: Potažba.

Do sem smo govorili samo o prednostih našega pesnika. Naloga i dolžnost vsake kritike pa je, pečati se ne samo s temi, ampak tudi pretresati znabitne napake i pomanjkanja. I mi moramo to storiti, če se hočemo očitanja ogniti, da smo enostranski, da je cela razprava le „hymnus“ na pesnika. Storili bomo to tim ložje, ker nikakor ne kratimo pesniku zaslužene i občno priznane slave, če omenimo tu i tam kake slabosti, kojih, kakor znano, nobeno pozemeljsko bitje ni prosto i kate pri velikih možéh tim hitreje zapazimo i ostrejše grajamo, čim manj jih pri njih pričakujemo. Vsaj poje že v sedemnajstem stoletju slavni pesnik Gundulič v svojem „Osmanu“:

„— v visocih gorah varhe
Naprie ognjeni tries udari.“

Tudi Nemci prvim svojim pesnikom, kakor Götheju i Schillerju, čestokrat kako pomanjkljivost očitajo, i vendar to slavi teh možev nikakor ni v kvar. Vsaj dalje tudi naš Koseski, svest si, da ni nič popolnega pod solncem, v svoji ponižnosti celo ne zahteva slave, tedaj tudi slave brez vsake graje ne, če poje v vvodu k „Mazepi“ vrsta 94—98:

„Tak nam je čas kaj malega rodil,
Ne da bi za-se tu ali tam slovelo,
Al' da od nas bi kdo se kaj nčil,
Veljavo le pepela da b' imelo,
Ki včasih njivi ploda mnogo dá.“
(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Šaljiva stran verskih postav.

Pražka „Politik“ je prinesla članek šaljivega zadržaja, kateri se nam tako všeč zdi, da ga tu posnamemo.

„Ali jih je on, al so oni njega? Kdo, koga? Ali je verska skselenca Stremajer eminence, ali pa so eminence ekscelenco „vjele“ — to je dandanes veliko vprašanje, čegar razvozljanja ultraliberalci in ultramontanci željno pričakujejo, ali žalibog se nihče ne najde, ki bi to tehtno besedo pogumno izrekel, da bi zadovoljil čakajoče stranke. Stvar pa tudi ni tako lahka, kakor bi kdo mislil na prvi pogled. Kar je Avstrija, oziroma Cislajtanija, dobila najnovejšo dôbo in so prišli nemški liberalci na krmilo, je bilo za te le eno geslo,

- L. 1844. „Novice“: Grof Habsburški. Orjaška igrača. Pesem od vrliga moža. Divji lovec. Slovenija caru Ferdinandu.
- L. 1845. „Novice“: Zima. Legenda. V jamo pade, kdor jo drugemu koplje. Hoja na plavž. Raj zgubljen. Vojaška. Vodotop. Bravcam „Novic“ h koncu l. 1845 v spomin.
- L. 1846. „Novice“: Pesem o zvonu. Boj z drakonam. Rokavica. Vrednost žen. Kdo je mar? Pohlep oslepi. Oda Bog.
- L. 1847. „Novice“: „Novice“ bravcam ob novim letu. Ne sodi! Začarana puška. Ibikovi žerjavi.
- L. 1848. „Novice“: Naprej, slavenski jug. Divica Orleanska (kot priloga).
- L. 1848. „Slovenija“: Nemškutar (pozneje leta 1869 tudi v „Novicah“).
- L. 1849. „Novice“: Odlomek „Mesinske neveste“. Mesinske neveste prva tretjina (kot doklada).
- L. 1850. „Novice“: Posvečeno bodi tvoje imé. Vvod (visoke pesmi). Oče naš, ki si v nebesih.
- L. 1850. „Jadranski Slavjan“: Viribus uuitis (ta pesem je malo pozneje tudi v „Novicah“ istega leta tiskana).
- L. 1851. „Novice“: Odlomek iz zadnjega dela „Mesinske neveste“.
- L. 1852. „Novice“: Devetnajsti spev Ilijada.
- L. 1868. „Novice“: Mazepa (kot doklada).
- L. 1869. „Novice“: Rusko-Puškinovih petero. Visoka pesem (cela).

slovenščino, zato ker se nisem oglasil že tako davno, — jako se vara. Ni me volja, očitno izpovedati se, zakaj sem molčal več let.

Resnično, resnično ti pravim, dragi moj filolog, bodi si Peter ali Pavel: tega ne doživiš, da bi jaz zaostal v slovenščini; samo ne sodi prenašlo po obliki, zato ker tu ne pišem „nij“ itd. Dobro so mi znane vse sedanje slovenske oblike in razlike. Da ne zaostanem za „kacih 15 let“, zato je skrbel — očitno se mu zdaj zahvaljujem — g. Paulus, ki mi je poslal svojo knjižico („Valentin Stanič“), natisnjeno v Gorici še le lani, — „v prijazen spomin.“ Še nekemu drugemu vrlemu prijatelju (on bo že vedel, koga menim) bodi očitna hvala „na njegovem najnovjšem pevskem proizvodu“, s katerim sem si tako prijetno čas kratil celó v Moravski deželi.

Kako „strogo“ pa jaz pazim na vse, kar pišejo tudi časniki slovenski, naj ti, dragi moj filolog, svedoči i to: zasledil sem, ni tega tako davno, v „Slov. Nar.“ nekega Dunajskega trgovca slovensko oznanilo, v tem oznanilu bila je beseda „Hutthermometer“ poslovenjena tako: „gorkomer s klobučkom.“ Kako sem se nasmejal temu prevodu. To so ti namreč gorkomerčki, ki jih nosijo zdaj popotniki in dr. „za klobukom“, to je za trakom na klobuku. — Pazi drugikrat bolje, da se ne osramotiš!

Jovan Vesel Koseski i njegova dela.

Kritično estetična razprava.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Konec.)

Živi duši ne more pasti v glavo, Koseskemu odrekati pesniškega daru, o katerem smo že dosti govorili. Pomanjkljivosti, katere se v njegovih delih nahajajo, se mu morejo le iz jezikoslovnega ali slovniškega stališča očitati. Tu sem pač ne bomo šteli tega, da se ravno kakor Prešeren tudi on kot rojen Kranjec drži stare iz Kranjskega izviražoče i iz današnjih slovnice celó iztrebljene pisave, kakor na priliko: „z bogam“ mesto „z bogom“, „prihodniga“ mesto „prihodnega“, „de“ mesto „da“ itd. Vsaj vemo, da v času, ko so njegovi umotvori začeli izhajati, še nobena slovnica ni pravilnosti te i nepravilnosti one pisave natanko dokazala. Manj se vé da se moremo s Koseskim strinjati v tem, da ni dovolil takih zastarelih oblik, celó pogreškov ne, popraviti, akoravno se mu je k temu „slovenska Matica“, predno je dala njegova dela tiskati, ponudila. Nikakor opravičiti pa se ne dá to, da žrtvuje večkrat kreposti jezika pravilnost posameznih oblik i besed, i da postane vsled svoje vzvišenosti tu i tam težko, včasih celó nerazumljiv. Sploh tahko tukaj tudi še to, se vé da brez vsake graje, opomnimo, da piše vedno bolj v učenem nego v popularnem jeziku, čemur se ne bomo čudili, če prevdarimo, da mu njegove službene okolnosti niso dopustile, gibati se v slovenskih krogih i občevati s prostim slovenskim ljudstvom.

V sledečem bomo posebno zavoljo tega, da vé slovenska mladina, beroča njegova dela, ločiti pravilno od krivega, dobro od slabega, navedli nekoliko največih i pogosto se nahajajočih napak, kojih pač pesniku, ker je v dôbi njegovega največega i najmarljivejšega delovanja še manjkalo primerne slovnice, na katero bi se bil mogel ozirati, ne smemo preveč v zlo vzeti.

Najpoglavitejše so:

1. Kriva raba deležnikov. Kajti če moramo tudi pritrditi, da je Koseski s pogosto rabo deležnikov jasno pokazal, kako zeló se prilegajo slovenskemu jeziku, kako ga kinčajo i krepijo, se vendar na drugi

strani ne more tajiti, da je njih večina, kar se tiče ali oblike ali sintaktične rabe, napačna. Poglejmo si le nekoliko takih zgledov:

„Omamši svest, razum slepivši
Erinna pesem zadoni.
Doni slušavcu kri popivši
In lirnih glasov ne trpi.“

Ibikovi žerjavi.

„Nasprotno ji sili nezvesti rojak,
Za modro rumeno, za belo oblak,
Trdivši, de to bo slovelo.“

Nemškutar.

„De vredno časti, kar otelo je vse,
Človeka v pogubi ljubivši.“

Grof Habsburški.

„Zgrabši jo nagloma žrè, akoravno grozijo mu lovci.“

Ilijade tretji spev, vrsta 25.

„Zatorej mati, dalje mi ne brani,
De idši tje preklambo potolažim.“

Mesinska nevesta (v predzadnjem prizoru).

Vsi ti deležniki (razun „zgrabši“) so kar se tiče sintaktične rabe, celó krivi, ker more po postavah slovenskega jezika na njihovem mestu stati le deležnik sedanjega ne preteklega časa. V oblikah nepravilni pa so razun tega tudi še deležniki: „omamši“ (omamivši), „idši“ (šedši) in „zgrabši“ (zgrabivši).

2. Pesnik veže večkrat predloge s krivimi skloni; posebno rad zamenjava mestnik z dajavnikom i narobe:

„Po dnevniku nemškemu praša.“

Nemškutar.

„In kadar na krasnimu konju tje v log
Zelene dobrave prihaja.“

Grof Habsburški.

„Bedaki! Na prestolu visi Božjimu
Francoski grb kraljevi; prej iztrgate
Nebeškim vozu zvezdo — — — — —“

Divica Orleanska: djanje II. 7. nastop.

3. Raba rodivnikov, posebno svojivnih, nasprotujoča slovenskemu pravilu:

„Očitanje pohlepa dik nastran
Pustijo vsi v tej noči tužni, ljuti.“

Mazepa. I. 3. kitica.

„Ki Saveta bi vidil puško krasno
Odrevenil bi čudeža zavzet.“

Začarana puška.

„Visoko na stolih balkona.“

Rokovica.

4. Kriva raba določne i nedoločne oblike pridevnikov:

„Na lov je podal se žlahtni junak.“

Grof Habsburški.

„Pri Bogu! on je vrli res.“

Pesem od vrliga moža.

5. Raba števnik „en“ za nemški nedoločni članek „ein“:

„Opazi enga kmeta, ki pridno je oral.“

Orjaška igrača.

„En knez pridirja naglo v speh.“

Pesem od vrliga moža.

„En mašnik z rešnim telesom je bil.“

Grof Habsburški.

6. Raba besed v nenavadnem pomenu i nenavadni obliki:

„O blesku ogenj daljnih ruskih črt.“

Mazepa I. kitica 4.

„Pusti kale, to so čudi.“

Zima.

7. Rabi pesnik proti svoji lastni opomeni:

„Jezik očistite peg, opiliti gladko mu rujo,
Kar je najetiga v njem, dajte sosedu nazaj!“

večkrat besede iz nemškega ali laškega jezika prevzete, česar mu ne moremo odobriti, če se tudi sam skuša v svojem uvodu k „Pesmi o zvonu“ opravičevati. Take besede so postavim v sledečih vrsticah:

„Če ognja rop je blago lih.“
Pesem o zvonu.

„In viža modro
Domače oprave.“
Pesem o zvonu.

„V trenutju sta previžana.“
Ibikovi žerjavi.

„In upamo, de zelenilo
Bo v lepši cvet iz praha trug.“
Pesem o zvonu.

„Ibikove!“ ime štimano
Vsim persam novo vseka rano.“
Ibikovi žerjavi.

Dalo bi se še nekoliko manjših i bolj redkih pomanjkljivosti naštetih, kar se nam pa nepotrebno zdi. Vse te napake tedaj so, kakor smo že gori rekli, i kakor se iz tu navedenih razvidi, le slovniške i nikakor ne podirajo včinka in vspeha celega umotvora, v katerem se najdejo. Pesniška umetnost, pesniški duh veje nam iz vseh pesmi nasproti, nekoliko manj se vé da iz zadnjega dela: prevoda Byronove Mazepe, katere ne bomo tako ostro sodili, če premislimo, da so vsled skoraj dvajsetletne boleznii pesnikove telesne i gotovo tudi duševne njegove moči oslabele in opešale. Vendar moramo pri tem delu zopet to pritrditi, da so oblike v njem pravilnejše, da je manj slovniških pomot kakor v prejšnjih delih, da tedaj Koseski ni zaostal v napredku, katerega je slovenski jezik storil, akoravno se mnogo mnogo let ni s pisarijo pečal in akoravno se tega sam boji; vsaj poje v vvodu k Mazepe:

„Tak je z menoj — pa ne v pregledu krasa —
V obziru le na spanja dolgi tek,
V obziru na premembe vad in glasa,
Ki nakupiči jih ta pusti vek,
Ne meni le, občinsko vse okrogo,
Kdo rajnih bi spoznal Slovenjo nek? —
Če kdo tedaj — ne bo jih, djal bi, mnogo —
Te stike bral, al brati slišal bo,
Naj gre nazaj, prijazno v srcu slogu,
Teh dv ajsset let; tam je koren za to.
Tokrat smo vsi enako še pisali,
Je manj besed, ko misli mar bilo,
Smo terna v prst, ne črke v trn se bali,
Če kaki grm ni ves po volji bil,
Smo volke v njem, ne tičie preganjali.“

Pregledali smo v kratkem delovanje moža, ki se je od prve svoje mladosti do visoke starosti neprenehljivo za svojo domovino trudil, jo v viharnih časih kot zvest stražnik čuval*) i ji „z govorno svojo silo“ tudi mnogo drugih srčnih braniteljev pridobil. Čut najvišega spoštovanja mora nas prevzeti, če čujemo, da se še zdaj ni k miru podal, kakor bi marsikdo pričakoval, ampak da še kot šestinsedemdesetletni starček neutrujen dela svojemu narodu na čast i korist, prestavlja Dantejev pesmotvor „Divina commedia“, med tem ko se že zgotovljen prevod cele Ilijade kakor tudi igre „Sakuntala“, v sanskritskem jeziku zložene od indijskega pesnika Kalidasa, pridno tiska.

*) Leta 1848 posebno, ko so se sploh evropejski narodi začeli močno i močnejše gibati, so se tudi Slovenci tega gibanja vdeleževali. Dolžnost možev, ki so narodu na čelu stali, je bila: skrbeti, da narod ne zaide na krive poti. Tudi Koseski je večkrat povzdignil svoj svareči i svetujoči glas, ne samo v pesniški, ampak tudi v nevezani besedi. Primeri njegova sestavka: „Moje misli“, str. 83 i „Potrebne besede“, str. 88 v „Novicah“ leta 1848.

Konečno živo opominjam slovensko mladino, izvrstna dela tega našega pesnika marljivo prebirati; ona ga tolažijo v žalostnih, zabavljajo v veselih dneh, ona mu bistrijo pamet, krepijo duh i blažijo srce. — Pripoveduje se o Aleksandru Velikem, da je Homerja tako marljivo čital, da ga je vedno seboj nosil i celó ponoči imel pod svojo blazino. Enako bi bilo želeti, da bi tudi vsak slovenski dijak Koseskega imel v svoji knjigarnici, še bolj pa, da bi se ravnal po njegovih ukih, njegovih nasvetih; takih sinov bi se slovenska domovina ne imela sramovati, taki sinovi bi bili njen ponos, njena čast.

Slovstvo.

* *Geschichte Krains von der ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813. Mit besonderer Rücksicht auf Cultur-entwicklung von August Dimitz, k. k. Finanzrath, Secretär des historischen Vereins für Krain; erste Lieferung, Laibach 1874 bei Kleinmayr & Bamberg.*

To je naslov večemu zgodovinskemu delu, čegar prvi zvezek smo dobili v roke in o katerem hočemo tudi mi nekoliko spregovoriti.

Ploden sad tihega delovanja našega zgodovinskega društva, po nepozabljivem nadvojvodi Ivanu leta 1843 osnovanega, je po sedanjem tajniku društva, c. kr. finančnem svetovalcu gosp. Avg. Dimicu na svitlo dana „zgodovina dežele Kranjske od najstarejše dōbe do leta 1813.“ Naloga, katero si je stavil gosp. Dimic, je vredna tem večega pripoznanja, ker dela temu količkaj podobnega razen Vodnikovega in Linhartovega*) še nimamo, kajti zgodovina vojvodine Kranjske, okraja Tržaškega in grofije Goriške od leta 1809 obsega le 58 strani in veljá le za zeló površno kronologijo ali naštevanje zgodovinskih letnih števil. Gosp. Dimicu je bila pri znanstvenem načrtanju dogodeb na pomoč le ona obširna tvarina, ki se nahaja v splošni literaturi od najstarejše do najnovejše dōbe in v shrambah zgodovinskih društev sicer na kupe, toda v stotinah knjig in rokopisov raztresena. Vsak, kdor količkaj zamore umeti, kako težko je izpeljati namen, kakoršnega se je lotil gosp. Dimic, bo pripoznal nenavadno pridnost pisateljevo, posebno, če vidi, da nima prvi le 87 strani debeli zvezek nič manj nego 451 citatov, s Ptolomejem, Plinijem, Tacitom in Strabonom pričenshi noter do zgodovinsko klasične literature nove dōbe, kakor Mommsen, Zeus, Lotterer i. dr.; s tem je pisatelj dokazal, da je leta in leta nevtrudljivo prebiral in študiral.

Lahko tedaj rečemo, da bo pisatelju brez dvoma ostala zasluga, da je prvo nepretrgano specialno zgodovino dežele Kranjske sestavil; iz tega stališča pozdravljamo njegovo trudapolno delo s tem večim veseljem, ker le predobro vemo, kako potrebno je študiranje zgodovine — te najvažnejše učiteljice narodov. — Mi se ne spuščamo v drobno pretresanje tega dela, marveč pripuščamo to strokovnjakom, kakor je Trstenjak i. dr. Vendar tega ne moremo zamolčati, da se nam zdi, kakor bi se bil gosp. Dimic postaviti hotel posebno na nemško stališče, ker se o Keltiškem vprašanji pokaže odločnega nasprotnika slavjanskih zgodovinarjev, kakor so: Nestor iz Kieve, Surowiecki, Bulgarin in Šafařik in zlasti nasprotuje odločno mnenji zadnjega, ki trdi, da so prvotni slavjanski prebivalci bili pregnani po Keltih okoli leta 350 do 136

*) Linhartovega „Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen südlichen Slaven Oesterreichs“ sta prišla v Ljubljani leta 1788 le 2 zvezka na svitlo, ki obsegata samo dōbo od prvega sledú prebivalstva v deželi do prve naselbe kranjskih Slovencev. Pis.